

Полковнікова О.О.

студентка;

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

ГОЛОКОСТ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Голокост – трагедія не лише єврейського народу, а всього людства. Таких масштабів цинічного і безглузлого винищення мирного населення історія людства не знала. Підтвердженням цього стали події на Миколаївщині в часи нацистської окупації. Зі встановленням окупаційного режиму адміністративне розмежування Миколаївщини відбулося уздовж Південного Бугу таким чином, що західні райони Миколаївської області було включено до складу губернаторства «Трансністрія», в той час, як інша територія Миколаївської області входила до складу райхкомісаріату «Україна». Територіальне підпорядкування відбулося й на системі засобів «розв'язання» «єврейського питання». Трагічні події розпочалися в самому Миколаєві в серпні 1941 р. На той час на території проживало 25280 євреїв, що складало 15% населення [1].

Перший зафіксований розстріл євреїв відбувся в с. Покровське (Покровка) Веселинівського району 14 серпня 1941 року, коли було розстріляно 9 чоловік. В серпні того ж року євреям було наказано з'явитися з документами, грошима, цінностями та речами першої необхідності на збірні пункти в районі старого міського єврейського кладовища. Близько 5 тис. осіб було розстріляно у цей день! Крім того, частину людей розстрілювали в районі міста, що має назву Темвод, де їх закопували у задалегідь приготовлені ями. Розстріли проводилися систематично щодня починаючи з 8-ї години ранку. Всі інших на вантажних машинах протягом трьох днів вивозили за межі міста і розстрілювали на балці біля с. Воскресенське. Людей висаджували з машин, роздягали до білизни і по 12–14 осіб ставили по краях балки. Навпроти ставало стільки ж есесівців, які за командою стріляли розривними кулями. Це тривало протягом декількох днів. В останній день нацисти привезли старих німецьких людей та калік. Всі три балки були заповнені людьми. Намагаючись прискорити «роботу», кати стріляли однією кулею в матір, намагаючись вбити і дитину, яку вона тримала на руках. Часто в балку падали ще живі люди. «Глибокі балки були заповнені трупами до самого верху і присипані невеликим шаром землі. Це було жахливо. Все навкруги пропахло трупами, що розкладалися» [1, с. 21].

На Миколаївщині, на території сіл Михайло-Ларіно і Петрівки, існував концтабір. У ньому в перебувало від 6 до 8 тис. євреїв. Поряд з територією табору знаходився парк, що був перетворений у місце розстрілу ув'язнених. У вересні 1941 року в селах Романівка і Першотравневе було знищено 1778 осіб. Не менше як 160 євреїв були розстріляні у вересні 1941 р. поблизу села Снігурівка. Серед населених пунктів Снігурівського району, де проходили масові розстріли єврейського населення, треба назвати такі хутори: Виноградний, де було знищено 118 осіб, Яровий – 280, село Молотовка – 270, селище ім. Фрунзе – 280 осіб. Того ж місяця в селі Нагартав відбулися

розстріли євреїв в яру. Людей, партіями по 20 осіб, підводили до яру і розстрілювали з автоматів. 5 квітня 1944 року комісією у складі представників Нагартавської і Романівської сільради було встановлено, що з цих колгоспів евакуйовано одиниці єврейських сімей, а розстріляно сотні. В списках, складених в 1944 році, фігурують сім'ї Файгон (розстріляно 6 чоловік), Арав (розстріляно 13 чоловік), Теслер (розстріляно 7 чоловік), Бурман (розстріляно 4 чоловіка), Коган (розстріляно 6 чоловік) та багато інших. У акті Надзвичайної комісії по розслідуванню злочинів фашистів в Березнегуватському районі Миколаївської області від 5 квітня 1944 року, складеного завідуючим районним відділом освіти Ф. Г. Скрилем та іншими, встановлено, що масові розстріли проводились підрозділом Лейбштардарт СС Адольф Гітлер. В результаті дій цього підрозділу в районі було знищено 93% єврейського населення, що складає приблизно 1975 чоловік [3].

В 1942–1943 роках у німецькій окупаційній зоні нацисти продовжували виявляти євреїв серед міського та сільського населення. Восени генерал-губернатор Трансністрії наказав розгорнути створення спеціальних таборів для розміщення євреїв, яких «переміщували» з інших окупованих нацистами регіонів України. Виявлених відправляли у концтабори, де вони перебували разом з військовополоненими та іншими особами, що були ув'язнені німцями. У січні-лютому 1942 р. у Доманівському таборі було вбито 18 000 єврейських в'язнів [4].

У концтаборах с. Богданівка було розстріляно 35 000 осіб. До цього були причетні саме Volksdeutsche. 15 січня 1942 року з Берліна надійшов наказ припинити масові розстріли євреїв. Дані, що свідчили про участь Volksdeutsche у масових розстрілах євреїв, були встановлені ще в ході звільнення території України від нацистської окупації. Збір цієї інформації здійснювався як радянськими каральними органами, так і створеним у воєнний час Єврейським Антифашистським комітетом. Незначна частка матеріалів свідків останнього, базованих тільки на спогадах, вперше була опублікована через багато років у «Чорній книзі». Більш об'єктивні матеріали з цього питання були представлені під час показових судових процесів над членами новоамериканського і богданівського загонів «*zelbstshutts*», проведених у 1965 та 1967 рр. в Миколаєві виїзною сесією Верховного Суду УРСР. В ході як попереднього слідства, так і судових засідань, було встановлено, що німецькі колоністи, які входили до цих загонів «самооборони», дійсно брали участь під час масових каральних акцій проти євреїв.

Знищення єврейського населення, яке направлялося в Миколаївську область з інших регіонів України, відбувалося і в інших районах Миколаївської області. В січні 1942 року на території Прибужанівської сільради, Вознесенський район, було пригнано 750 євреїв – старих, німецьких людей, дітей та жінок з Одеси. Їх грабували, над ними знущалися, а 7 березня 1942 року зігнали місцеве населення, змусили везти займистий матеріал – солому, хмиз, керосин. Із цих матеріалів у балці склали величезне багаття і всіх нещасних підводили до балки, розстрілювали і кидали в полум'я. Так по-звірячому було вбито всіх 750 осіб. Від горіння людських тіл протягом декількох діб стояв нестерпний сморід. Оперативною командою був розроблений план доставки людей у Богданівку до місць страти за певними маршрутами. Колони приречених на загибель, від півтори до п'яти тисяч чоловік кожна. Знесилених людей охорона вела до місця страти аж двадцять три дні. У селі Врадіївкана території районної лікарні та МТС були створені

табори, куди звозили євреїв з інших регіонів. Ночами їх розстрілювали на березі р. Кодими [5]. У таборах людей використовували на різних тяжких роботах, не забезпечуючи їх відповідним харчуванням.

Як ми бачимо, на території Миколаївщини відбувалося методичне і організоване знищення євреїв. За чотири роки було знищено 23 тис. євреїв, із них 15 тис. місцевого населення. І це тільки на Миколаївщині! Людство повинне пам'ятати про цю страшну трагедію. Пам'ять про Голокост необхідна нам, щоб наші діти ніколи не були жертвами або байдужими спостерігачами проявів ворожнечі. Тепер, коли Голокост відходить у минуле, нинішнє покоління має продовжити естафету пам'яті і відстоювати гідність людини.

Список використаних джерел:

1. Забарко Б. Трансністрія: біль нашої пам'яті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.dt.ua/3000/3150/34705//>
2. Багмет М. О., Козирева М. Е., Щукін В. Р. Голокост: винищення єврейського населення в період німецько-румунської окупації // Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1944 рр. Миколаїв, 2004. – 245 с.
3. Гриневич Е. Холокост на Николаевщине / Е. Гриневич // Миколаївщина багатонаціональна: з історії етнічних спільнот регіону. – Миколаїв, 2005. – 203 с.
4. Соболев П. Геноцид на Доманівщині у роки Другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/publication/content/940//>
5. Багмет М. О., Козирева М. Е., Щукін В. Р. Голокост: винищення єврейського населення в період німецько-румунської окупації // Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1944 рр. Миколаїв, 2004. – 245 с.

Рева Б.В.

аспірант,

Інститут історії, політології та міжнародних відносин

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОДИННА ТА ЛЮБОВНА ОБРЯДОВІСТЬ НА НОВИЙ РІК НА ОПЛЛІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЛИЦЬКОГО РАЙОНУ)

У народній традиції з Новим роком пов'язано багато ворожінь, заборонних і активних дій [2, с. 19]. Змістом новорічних народних обрядів є тяга в забезпеченні собі щасливого Нового року [13, с. 98]. Святкування самого Нового року мало суто світський характер і за всіх часів, в усіх народів пов'язувалося з надіями на нове, краще життя [1, с. 17]. Цього дня так само стояв на куті «Дідух», який внесений на Святвечір, а на столі стояла кутя [5-7]. Не можна також готувати, це треба зробити перед день, заборонено мити, шити та запрягати коней [7]. Готували переважно смаколики – медові вареники пампушки із маком й часником, засипану капусту з шкварками, кров'янку, «буженину», борщ із шкварками, узвар, чорнослив з горіхами. Чим щедріше застілля тим кращі господарі на селі [4]. За свідченнями респондентів в ніч на Новий рік дівчата ворожать на майбутнього чоловіка й загадують господареві на врожай наступного року [5; 13, с. 98]. За віруваннями опільчан цього дня з дому давати нічого не можна, бо в новому році все зійде нанівець і пропаде